

ΔΗΜΟΦΣΗ

ΕΤΟΣ 23ο | ΤΕΥΧΟΣ 103 | ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ-ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ-ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2022

Τι φως και χρώμα κι εμφορφιά να σκόρπιζε τ' αστέρι
οπού στην κούνια του Χριστού τους Μάγους έχει φέρει!

Ποιός άγγελος το διάλεξε για τέτοιο ταχυδρόμο!
Τ' άλλα τ' αστέρια θα 'βλεπαν το φωτεινό του δρόμο
κι από τη ζήλεια θα' τρεμαν...Αστέρι σε ποια χώρα
του απέραντου ουρανού να λαμπυρίζεις τώρα;
Η παντοδύναμη φθορά μην έσβησε το φως σου;
Ή μήπως είσαι αθάνατο και συ σαν το Χριστό σου;
Δεν κατεβαίν' η λάμψη σου κι εδώ στα χώματά μας;
Για όλα τ' άστρα, αλίμονο! δεν είναι η ματιά μας...
Και μόνον όταν τα λαμπρά Χριστούγεννα μας θα μπουν,
θαρρώ πως οι ακτίνες του μες την ψυχή μου λάμπουν.

Χριστούγεννα ~ Κωστής Παλαμάς

Kαλά Χριστούγεννα
ε ευχερέντο 2023!

ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ

Σύλλογος Ποιοτικής & Πολιτιστικής
Αναβάθμισης Δυτικής Αττικής
“Ο ΔΗΜΟΦΩΝ”

ΕΚΔΟΤΗΣ

Δημητρούλης Παναγιώτης

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΕΓΡΑΦΗΣ ΜΕΛΩΝ/ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ
Κοροπούλης Βασίλης
Κοροβέση Ελένη
Παπαϊωάννου Παναγιώτης

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑΣ
Λαϊνάς Παναγιώτης -
Μποχάρτζας Γεώργιος

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ
Πέππα Κωνσταντίνα

ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΣΗ - ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ
Μήτσου-Τσιάμη Κατερίνα
Πτυχ. Τεχνολόγος Γραφικών Τεχνών

Ταχυδρομική Διεύθυνση
28ης Οκτωβρίου 3, 196 00
Μάνδρα Αττικής
Τηλ.: 6977.781.753
www.dimofon.gr
e-mail: info@dimofon.gr

Ο “ΔΗΜΟΦΩΝ” ανταλάσσεται με
όλα τα έντυπα πολιτιστικού περιεχομένου.

Τα επώνυμα άρθρα εκφράζουν τις απόψεις εκείνων
που τα υπογράφουν.
Επιτρέπεται η τυμηματική ή ολική αναδημοσίευση
άρθρων, υπό την προϋπόθεση ότι θα αναγράφεται η
πηγή τους.
Η ύλη για το τεύχος “έκλεισε” στις 5/12/2022.

ΕΤΟΣ 23^ο
ΤΕΥΧΟΣ **103**

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ-ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2022

Το πιο λαμπρό δέντρο των Χριστουγέννων

Π

λποιάζουν τα **Χριστούγεννα** και σχεδόν όλοι αρκίζουμε να στολίζουμε το **Χριστουγεννιάτικό** μας **δέντρο** και να προετοιμάσουμε μία όμορφη γιορτινή ατμόσφαιρα στο σπίτι μας για να υποδεχτούμε το νέο έτος!

Οι περισσότεροι από εμάς όμως δεν γνωρίζουμε γιατί το περιβότο δέντρο που μόλις στολίσαμε, έχει κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και στολίδια επάνω του και τι άραγε συμβολίζουν...

Το **Χριστουγεννιάτικο δέντρο** έχοντας την μορφή του έλατου, το οποίο είναι δέντρο που ποτέ δεν μαραίνεται! Ακόμα και στον βαθύ χειμώνα έχει την δύνατό της να μείνει το πιο λαμπερό δέντρο. Γι' αυτό και συμβολίζει την αιώνια ζωή του Χριστού...

Βέβαια, αν παραπρόσετε το σχήμα του Χριστουγεννιάτικου δέντρου -του έλατου- είναι τριγωνικό. Αυτό συμβολίζει την Αγία Τριάδα.

Σχετικά με τα στολίδια επάνω στο Χριστουγεννιάτικο δέντρο **συμβολίζουν** κι αυτά διάφορα σχετικά με τη γέννηση του Χριστού. Βάζουμε λαμπάκια για να συμβολίσουμε ότι ο Χριστός είναι το Φως της ζωής. Ενώ οι κόκκινες ππάλες συμβολίζουν την θυσία του Χριστού για εμάς.

Τέλος, αν κάποιος από εμάς τοποθετεί και γιρλάντες, συμβολίζουν κάπια χαρμόσυνο και χαρούμενο που δεν είναι άλλο από τη γέννηση του Χριστού.

«Ένχομαι το νέο έτος
να φέρει σε όյονj μαj
Ψεία, Άjάπη, Εντυχία
& Καjοτυχία!»
Καjή & Δημιουργική
Χρονά!

Βασιλική Ανθή Κουδουμά

Ένα υπαρξιακό ερώτημα: «Μυρμήγκι ή πεταλούδα;»

Tο παιδικό βιβλίο «Ο λόγος της πεταλούδας» διαδραματίζεται στο βασιλείο των μυρμηγκιών. Κύριος ήρωάς του είναι ο Γκίρμη, που το όνομά του προφανώς δανείζεται συλλαβές από τη λέξη μυρμήγκι. Κι αυτό δεν είναι τυχαίο, αφού ν ταυτότητα του Γκίρμη δεν είναι σαφώς προσδιορισμένη. Πρόκειται μεν για ένα μυρμήγκι, που όμως κάποια στιγμή στην απόλυτα κανονισμένη ζωή του, ξέφυγε εντελώς από τη ρουτίνα του. Ξεπέρασε τόσο τα όριά του, που η ίδια του η φύση μεταλλάχτηκε. Πώς συνέβισαν όλα αυτά; Μα με τη δύναμη της φαντασίας! Ο Γκίρμη, στρέφοντας το βλέμμα του στον ουρανό, αντίκρισε μια εικόνα που τον αφύπνισε, τον απογείωσε. Τον κατέστησε ένα μεγάλο οραματιστή, έναν επαναστάτη, έναν μπροστάρη, που επιθύμησε την ευημερία για τον ίδιο και τους ομοίους του. Απαρνήθηκε την κομιαστική εργασία που έκαναν έως τότε όλα τα μυρμήγκια χωρίς ποτέ να αμφισβητούν, χωρίς ποτέ να προβληματίζονται για τη ζωή τους και το ρόλο τους. Άρχισε να ονειρεύεται μια ιδανική κοινωνία και να πιστεύει ότι έχει μόνος του τη δύναμη να τη δημιουργήσει και να την εδραιώσει για να την χαρεί μαζί με όλα τα άλλα μυρμήγκια.

Ο Γκίρμη πράγματι, εφόσον βίωσε αυτόν τον αγώνα, εφόσον ένιωσε αυτά τα συναισθήματα και έθεσε τέτοιους στόχους, θεώρησε ότι είχε πλέον κάθε δικαίωμα να επιλέξει ή μάλλον να διαμορφώσει τη νέα εικόνα του. Κι εδώ ήταν πολύτιμη για εκείνον η συμβολή του άλλου, συγκεκριμένα μιας πεταλούδας που τον καταγοήτευσε και θέλησε να της μοιάσει, να την φτάσει, να ταυτιστεί πλήρως μαζί της.

Σε αυτό λοιπόν το παραμύθι ο ήρωας τελικά είναι μυρμήγκι ή πεταλούδα; Μα δεν πρόκειται για δύο ξεκωριστά πλάσματα. Πρόκειται απλώς για δύο σύμβολα, σοφά επιλεγμένα, για να σηματοδοτήσουν το διαφορετικό νόημα που κάθε μοναδική ύπαρξη δικαιούται να δώσει στη ζωή της. «Μυρμήγκι ή πεταλούδα» είναι το υπαρξιακό ερώτημα που ξεπηδά από τις σελίδες αυτού του βιβλίου. Κάποιοι αναγνώστες όταν ολοκληρώσουν την ανάγνωση, μπορεί να έχουν βρει και την απάντηση. Άλλοι πάλι όχι, σίγουρα όμως θα έχουν μπει στη διαδικασία αναζήτησής της.

Για να είμαι ειλικρινής, όπως εγώ ερμηνεύω τις αφηγηματικές επιλογές του συγγραφέα του, **Κωνσταντίνου Πατούρη**, έχω την αίσθηση πως ενθαρρύνει περισσότερο ή λιγότερο και τις δύο πιθανές απαντήσεις από μέρους των αναγνωστών. Αναλυτικότερα, η αφήγηση μας ταυτίζει με τον Γκίρμη, καθώς εστιάζει στον εσωτερικό του κόσμο, μας κάνει κοινωνούς των σκέψεων και του ψυχισμού του. Ταυτόχρονα όμως μάς αποστασιοποιεί από εκείνον όταν μας τον παρουσιάζει μέσα από την οπική του Νιάνιου, του ράθυμου γάτου που ξημερώβραδιάζεται στην ταβέρνα «Τα Τζιτζίκια». Δηλαδή, αν και ο Γκίρμη αρχίζει να βλέπει τον εαυτό του σαν πεταλούδα, ο Νιάνιος εξακολουθεί να τον βλέπει μυρμήγκι. Πρόκειται για μια πολύ ενδιαφέρουσα πρωτοτυπία, που συντελεί στην ελευθερία του αναγνώστη κατά την προσέγγιση του κειμένου. Κι ενώ δημιουργείται το περιθώριο ο αναγνώστης να αμφισβητήσει τη δυνατότητα του ήρωα να μεταλλάχει σε πεταλούδα, αφού αυτό το διαφορετικό πλάσμα του αρέσει και ο ίδιος αντιλαμβάνεται ότι η δική της φύση του ταιριάζει περισσότερο, η επιλογή της νέας φύσης του ήρωα, που εκφράζει την απόλυτη ελευθερία, δικαιώνεται με τον τελικό τίτλο Ο ΛΟΓΟΣ ΤΗΣ ΠΕΤΑΛΟΥΔΑΣ, που ο συγγραφέας αποφάσισε να δώσει στο έργο του.

Οι περιγραφές του βιβλίου ξεχειλίζουν από ερεθίσματα για το σύνολο των αισθήσεών μας και μας προκαλούν έντονα συναισθήματα. Πρόκειται για περιγραφές που με την εικονογλαστική δύναμη τους συνεπαίρουν τον αναγνώστη, καθώς ισορροπούν ανάμεσα στην ποίηση και στο παραμύθι, στη δράση και στο λυρισμό, στο ρεαλισμό και στο όνειρο.

Πιλθανόν να αναδυθεί το ερώτημα «πού χωρά ο ρεαλισμός σε αυτό το άκρως ανατρεπτικό και συμβολικό παραμύθι». Ο ρεαλισμός προκύπτει καθώς ο συγγραφέας παρουσιάζει μια λογική αφορμή, σχετικά με το όραμα του ήρωά του. Αναφέρεται στην πιθανότητα να συνέβαλε σε αυτή τη νοερή περιπέτεια του μυρμηγκιού, το ότι εκείνο τυχαία κατανάλωσε επί τόπου ενώ το μετέφερε στη φωλιά του ένα ψιχουλάκι ποτισμένο με κρασί. Επιπλέον, οι παγίδες που αντιμετώπισε ο Γκίρμη σε όλη τη διάρκεια της ένδοξης φανταστικής περιπέτειάς του είναι απόλυτα ρεαλιστικές,

γνώριμες σε όλους μας από το κοινωνικό και ακόμη περισσότερο από το πολιτικό γίγνεσθαι.

Η πο δυνατή εικόνα του κειμένου είναι οπωσδήποτε εκείνη από την οποία ξεκινά το όραμα του Γκίρμη. Τα σύννεφα πριν το ξέσπασμα μιας καλοκαιρινής μπόρας, στα οποία ο Γκίρμη βλέπει ένα κοπάδι αλόγων που καλπάζουν ασυγκράπτη στο στερέωμα, τον κινητοποιεί, τον οδηγεί σ' ένα δρόμο εντελώς διαφορετικό από αυτόν που βαδίζουν όλα τα μυρμήγκια από τότε που εμφανίστηκαν στη γη.

Με τη συγκεκριμένη εικόνα ξεκινά μια τεράστια αφηγηματική παύση. Όταν ο Γκίρμη αρχίζει να εκστασιάζεται αντικρίζοντας τα σύννεφα στον ουρανό, ζει πια σ' ένα παράλληλο σύμπαν. Κι εκεί τον ακολουθεί ο αναγνώστης. Ο ήρωάς μας βιώνει το μοναχικό όραμά του σαν μια έντονη, περιπετειώδη δράση ενώ στον ίδιο χρόνο εκτυλίσσεται απλώς στην πραγματικότητα μία καλοκαιρινή μπόρα. Σε αυτήν την πραγματικότητα από την οποία ο αναγνώστης απέχει, ακολουθώντας το Γκίρμη στο όνειρο της ένδοξης δραστηριότητά του, της εποποιίας του, μας επαναφέρει ο Νιάνιος. Ο γάτος παρακολουθεί σαν ουδέτερος παρατηρητής με περιέργεια και απορία την αλλοπρόσαλλη στάση του Γκίρμη που ξεκινά πριν το ξέσπασμα της μπόρας και εξακολουθεί σε ολόκληρη τη διάρκειά της.

Ό, τι ακριβώς συμβαίνει με το Γκίρμη, που, όταν κοιτάζει τα ταχύτατα κινούμενα σύννεφα, βλέπει στρατιές αλόγων να καλπάζουν και φαντάζεται τον εαυτό του να τα καβαλικεύει, εμπλέκεται δηλαδή ο ίδιος στη συγκεκριμένη εικόνα, συμβαίνει και με τον κάθε αναγνώστη που διαβάζει οποιδήποτε λογοτεχνικό κείμενο. Αυτό που ο αναγνώστης αντιλαμβάνεται κατά την επαφή του με το έργο, αυτό που ο ίδιος ζει ταυτίζομενος με τον όποιο λογοτεχνικό ήρωα, είναι αυτό που ο ίδιος έχει ήδη μέσα του. Έτσι λοιπόν, η επαφή μας με τη λογοτεχνία, μας οδηγεί στην αυτογνωσία. Κάθε λογοτέχνημα είναι ανεξάντλητο. Η όποια προσωπική ανάγνωση είναι διαφορετική, μοναδική, εμπλουτίζει και εμβαθύνει το έργο. Γιατί η λογοτεχνική ανάγνωση είναι διαδικασία δημιουργική. Ο αναγνώστης γίνεται συνδημιουργός του συγγραφέα. Από αυτήν τη δημιουργικότητα απορρέει η απόλαυση, προκαλείται η συγκινησιακή φόρτιση και προκύπτουν τα αναγνωστικά βιώματα.

Ελένη Α. Ηλία

Προετοιμασία Χριστουγέννων

Του αρχιψ. Ιακώβου Κανάκη

Mια προσέγγιση της Ενανθρώπησης του Χριστού και του σήμερα.

Το γεγονός της Ενανθρώπησης του Χριστού είναι το κορυφαίο μέσα στην ανθρώπινη ιστορία. Ο Χριστός κάνει αυτό που είχε θελέσει και εξαγγείλει, εισέρχεται μέσα στην ανθρώπινη κοινωνία γενόμενος «κατ' εικόνα και ομοίωση Θεού». Ο Λόγος γίνεται άνθρωπος και δίνει στον άνθρωπο την δυνατότητα να γίνει θεός κατά χάρη. Αυτό είναι το μεγάλο και σπουδαίο νόημα των Χριστουγέννων. Όμως δυστυχώς, η προοπτική αυτή είναι σήμερα «άγνωστη» στον σύγχρονο κόσμο. Δεν υπάρχει καμία αναφορά για το θαυμαστό αυτό γεγονός. Ο Χριστός «δεν υπάρχει» πουθενά τα Χριστουγέννων. Τον «κρύβουν» τα τόσα λαμπίσνια, ο θόρυβος και ο άκρατος υλισμός. Ο Χριστός είναι για πολλούς ένα πρόσωπο που απλώς υπήρξε, αλλά δεν αφορά στην ζωή τους. Τα Χριστουγέννων μοιάζουν να είναι κάτι σαν έθιμο, πού δεν έρχεται να αλλάξει και να νοηματοδοτήσει την ανθρώπινη ύπαρξη και κοινωνία.

Όλα τα μέσα μαζικής επικοινωνίας και κοινωνικής δικτύωσης αναλώνονται σε ένα απίστευτο ανταγωνισμό προτάσεων διασκέδασης. Η λατρεία της ύλης είναι το προτεινόμενο. Καθετί που θα δώσει ήδονή στο σώμα είναι σκεδόν επιβεβλημένο και δεν μπορείς να έχεις οποιαδήποτε άλλη επιλογή. Όποιος ξεφύγει από τις επιλογές αυτές, με κάποιο τρόπο απομονώνεται. Δεν είναι αρεστός. Ο τρόπος που οι διαφημίσεις προτείνουν μια «χαρούμενη» διαβίωση την περίοδο των εορτών του Δωδεκαπτήρου είναι τουλάχιστον προσβλητικός για την προσωπικότητα του ανθρώπου.

Ο Χριστός και πάλι γεννάται στις μέρες μας και βρίσκει ασφαλώς τις κοινωνίες σε απόλυτη σύγκυση. Με έναν πόλεμο που υφίσταται, αλλά κανείς πιά δεν μιλάει γι' αυτόν. Μία πραγματική «Βαβέλ». Ο κόσμος μοιάζει σκοτεινός, γεμάτος πάθη και λάθη, που όχι μόνο δεν επισημαίνονται και στηλιτεύονται, αλλά καλλιεργούνται και επαινούνται, σκεδόν «κυβερνούν». Έλεγε ο άγιος Πατσιός ότι ο κόσμος μοιάζει να είναι «μεθυσμένος». Δεν ξέρει που βρίσκεται, τι επιθυμεί, τι επιδιώκει. Έτσι ήταν όμως ο κόσμος, ίδιος, και όταν ο Χριστός Σαρκώθηκε. Ίδιος και στις μέρες μας. Κοινωνίες με ανθρώπινες αδικίες, εγκλήματα και παραβατικές συμπεριφορές. Με κάσμα μεταξύ πλουσίων και πτωχών. Με έλλειψη σεβασμού προς τους αναξιοπαθούντες. Με αδιαφορία και περίσσεια αγνωμοσύνης. Ένα πραγματικό «σκοτάδι» που οδηγεί στην απώλεια. Ο κόσμος πριν την έλευση του Μεσσία ήταν στο πιο τραγικό του σημείο. Και σήμερα όμως βλέπουμε να επαναλαμβάνεται το ίδιο σκηνικό. Όμως και τώρα όπως και τότε, λίγοι μεν, υπάρχουν άνθρωποι που τον αναζητούν. Τον παρακαλούμε να έρθει και να γεννηθεί μέσα στην καρδιά μας. Να παραβλέψει την ακαταστασία μας και να «δει» την καρδιακή επιθυμία μας. Είναι ο ίδιος που τον πικραίνουμε, αλλά και Αυτός που μόνο λατρεύουμε. Υπάρχει από πολλούς μια ενδόμυχη επιθυμία, που χαρακτηρίζεται από την έκφραση «Κύριε έλα». Αναζητούμε την λύτρωση, η οποία γνωρίζουμε ότι έρχεται μόνο από Αυτόν. Σαν τα ελάφια αναζητούν οι κουρασμένοι άνθρωποι της εποχής μας λίγο καθάριο νερό για να ξεδιψάσουν. Ήπιαν ήδη από τα διάφορα «απόνερα» της εποχής, αλλά δίψασαν και πάλι χρήγορα και αναζητούσαν στην συνέχεια την Αλήθεια. Απογοητεύονται από όσα προτείνονται, αλλά επειδή διψούν την ζωή και πάλι αναζητούν και ψάχνουν κάπου να ξεκουραστούν με ασφάλεια και να κάνουν μια καινούργια αρχή.

Η Έλευση του Χριστού είναι ένα γεγονός που έχει αιώνια ισχύ. Είναι αυτό που έγινε με μοναδικό τρόπο και σκοπό. Αν θέλουμε να ζήσουμε πραγματικά Χριστούγεννα χρειάζεται να επιλέξουμε τον Χριστό ως στάση και τρόπο ζωής μας κάθε μέρα. Να στοχεύουμε στο πραγματικό νόημά τους. Να μην μπερδευτούμε με τις τόσες «οσειρήνες» που ακούγονται γύρω μας. Να βάλουμε στόχο τα φετινά Χριστούγεννα να τα ζήσουμε επί της ουσίας, δηλαδή πνευματικά. Να υπάρξει Χριστός στην καρδιά μας. Να καθαρίσουμε με την εξομολόγηση την καρδιά μας ώστε να βρει τόπο να γεννηθεί στην ύπαρξή μας. Να μεταλάβουμε το Σώμα και το Άιμα Του και να προσπαθήσουμε να μείνει μέσα μας. Να βρεθούμε εμείς μέσα Του και Αυτός μέσα μας. Ιδιαίτερα να φροντίσουμε τις «εικόνες Του», τους συνανθρώπους μας, όλους, αλλά ειδικά αυτούς που έχουν ανάγκη. Τέλος, να καταφέρουμε το δυσκολότερο. Να «κωρέσουμε» ανθρώπους που μας έφεραν σε δύσκολη θέση, που μας πλήγωσαν. Κάπως έτσι είναι τα Χριστούγεννα των χριστιανών. Με δοτικότητα και συγχωρητικότητα, με πνεύμα θυσίας και αγάπης.

Μυστική Λαχτάρα

Όπως φυτρώνει ο ανθός και θάλλει το λουλούδι έτσι γεννιέται ο ειρμός και γίνεται τραγούδι.

Σαν πεταρίσει η καρδιά κι ο νους ακολουθίσει και μια λαχτάρα μυστικά στο στήθος μερμηδίσει:

Οι λέξεις μπαίνουν στη σειρά χωρίς περίσσοι κόπο σαν τη βροχή που ακουμπά στης γης μέσα τον κόρφο.

Κι αν κάποτε αταίριαστη σας μοιάζει κάποια ρίμα είναι που ήρθε απρόσκλητη και κόλλησε στο ποίημα.

ΣΧΟΛΙΑ: Το ποίημα το έγραψα σκεδόν εντελώς αυθόρυμπτα ένα βράδι που δεν είχα ύπνο. Προσπάθησα σ' αυτό να αποτυπώσω την ουσιαστική διαδικασία της δημιουργίας ενός ποιήματος όπως εγώ πιστεύω πως αυτή θά πρεπε να είναι. Αυτό δεν σημαίνει βέβαια ότι η ποίηση δεν θά πρεπε νά xει κανόνες αλλά ότι οι κανόνες χρειάζεται να υπηρετούν το συναίσθημα του ποιητή. Για να γίνει αυτό βέβαια πρέπει ο ποιητής να έχει εξασκηθεί και πειραματιστεί πολύ με τις λέξεις ώστε να φτάσει σε σημείο να αποτυπώνει το συναίσθημά του χωρίς να μετράει και ξαναμετράει τις λέξεις και τους τόνους ώστε να του βγει το μέτρο.

Θεωνάς Χαρατσής

Αφιέρωμα στην Αγγελική Βαρελλά (1930-2022)

Μέρος Α'

Λογοτεχνικά έργα κοινωνικής ευαισθητοποίησης

Ελένη Α. Ηλία

Στις 9 Αυγούστου αυτού του έτους (2022) αποχωριστήκαμε τη γνωστή συγγραφέα Αγγελική Βαρελλά. Μια συγγραφέα που άφησε πίσω της δύο Αναγνωστικά, που για χρόνια διδάσκονταν στα ελληνικά σχολεία και πλήθος άλλων παιδικών βιβλίων, σε ορισμένα από τα οποία θα επικεντρωθούμε στο αφιέρωμα στο πρόσωπό της. Στα βιβλία της «Διονύσιος Σολωμός» και «Καλημέρα Ελπίδα» έχω ήδη αναφερθεί αναλυτικά στα τεύχη 89 και 98 του περιοδικού Ο Δημοφών.

Θα ξεκινήσουμε το παρόν αφιέρωμα με ένα παλιότερο έργο της, το βιβλίο «**Φιλενάδα Φουντουκιά μου**» (Πατάκης), που αναφέρεται στη φιλική σχέση του Δώρου, ενός μικρού αγοριού που ζει στην πόλη, με μια αγριοφουντουκιά, το μοναδικό δέντρο της γειτονιάς του. Στο έργο κυριαρχούν η ευαισθησία, η αγωνιστικότητα και η αισιοδοξία, καθώς όχι μόνο ο κύριος ήρωας αλλά και όλα τ' άλλα αφηγηματικά πρόσωπα κινητοποιούνται, προκειμένου να εμποδίσουν το ξερίζωμα της φουντουκιάς, που θεωρείται αναγκαίο, για να κτιστεί στο οικόπεδο που βρίσκεται, μία ακόμη πολυκατοικία.

Πέρα από τις αξίες που διαπνέουν το κείμενο, οφείλουμε να σταθούμε ιδιαίτερα στα πρωτότυπα αφηγηματικά χαρακτηριστικά του, τα οποία προκαλούν την ταύτιση του αναγνώστη με τους ήρωες, την εμπλοκή του στο συλλογικό αγώνα τους, που τελικά δικαιώνεται απόλυτα. Σε κάθε λογοτεχνικό κείμενο συναντάμε έναν αφηγητή, που είτε είναι ταυτόχρονα και ήρωας του έργου, συνήθως ο κυριότερος, είτε είναι ένα τρίτο πρόσωπο. Το πρόσωπο αυτό άλλοτε περιορίζεται σε απλή αναφορά συμβάντων και άλλοτε υπεισέρχεται στον εσωτερικό κόσμο των ήρωών, έχει μια σφαιρική θεώρηση της αφηγηματικής πλοκής και γνωρίζει πολύ περισσότερα από εκείνους για την εξέλιξη της υπόθεσης. Αυτό που αντίθετα συμβαίνει στο εν λόγω βιβλίο της Βαρελλά, είναι η εναλλαγή δέκα αφηγητριών. Πρόκειται για τη μπτέρα του Δώρου, μια θεία του γεωπόνου με το όνομα Έλλη, τη γειτόνισσά του Αγγελικήν, που είναι συγγραφέας, τη δασκάλα του Μαριάννα, την Ελένη που του διδάσκει ζωγραφική, τη ρεπόρτερ Λίνα, την κυρα-Μαρία, που πουλά ξηρούς καρπούς, την κομμώτρια της μπτέρας του Χρυσάνθη, τη μπχανικό Μάνια και τέλος την ίδια τη Φουντουκιά. Όλες οι αφηγήτριες απευθυνόμενες άμεσα στον αναγνώστη, αναφέρονται στην προσωπική τους εμπειρία για τη σχέση του Δώρου με το δέντρο. Συχνότατα στα κείμενά τους παρατίθενται οι διάλογοι του αγοριού μαζί τους, που έχουν ως αποκλειστικό θέμα τους τη φουντουκιά. Ο αναγνώστης, προβαίνοντας σε συνεχείς συνδυασμούς των ποικίλων οπτικών που προκύπτουν από τις αφηγήσεις των διαφορετικών προσώπων, αποκτά μια συνολική εικόνα της περιγραφόμενης σχέσης.

Ιδιαίτερη βαρύτητα ωστόσο αποδίδει ο αναγνώστης στην αφήγηση της ίδιας της Φουντουκιάς για τη φιλία της με το αγόρι: «Σκέφτομαι λοιπόν πόσο όμορφο πράγμα είναι να σ' αγαπούν και να αγαπάς. Αλήθεια, πώς μπόρεσα να κάνω τόσα χρόνια χωρίς αυτόν; Πώς μπόρεσα να ζήσω με τη μοναξιά;» (σ. 23). Η ανταπόδοση από το δέντρο όσων νιώθει ο Δώρος για κείνο, καθώς και η τρυφερότητα, ο θαυμασμός και ο σεβασμός με τα οποία αντιμετωπίζουν το μικρό ήρωα όλες ανεξαιρέτως οι αφηγήτριες αλλά ακόμη

και η συμπαράσταση και η συμμετοχή τους στον αγώνα του για τη φουντουκιά, τον καθιστούν ένα ελκυστικότατο πρότυπο για το παιδί-αναγνώστη.

Τα παιδιά που διαβάζουν το έργο, ταυτίζονται με το Δώρο, καθώς η εστίαση της αφήγησης στον εσωτερικό κόσμο της ίδιας της Φουντουκιάς, επιτρέπει να συνδεθούν προσωπικά μαζί της, να θεωρήσουν ότι η τύχη της τα αφορά άμεσα, όπως ακριβώς και τον ήρωα. Στην προσέγγιση των μικρών αναγνωστών με το Δώρο συντελεί επιπλέον το γεγονός πως τα χαρακτηριστικά και η συμπεριφορά του τελευταίου δεν διαφοροποιούνται από αυτά που εμφανίζουν στην πραγματικότητα τα παιδιά που βρίσκονται στην πλικία του. Για παράδειγμα, γράφει ανορθόγραφα, ζωγραφίζει απλοϊκά, τσακώνεται με συμμαθητές του, σύντομα συμφιλιώνεται μαζί τους, είναι περίεργος, εύστροφος, έχει οξυμένη φαντασία. Στην ίδια κατεύθυνση της αναγνωστικής ταύτισης με το Δώρο συντελεί τέλος και η κοινή οπτική του αναγνώστη με αυτήν του αγοριού, κατά την κρίσιμην αφηγηματική σκηνή, που κουβεντιάζοντας με τη μπχανικό και την εργολάβο, αντιλαμβάνεται ότι η φουντουκιά του κινδυνεύει.

Η τεχνική του κιούμορ, που χρησιμοποιείται με εξαιρετική δεξιοτεχνία από τη συγγραφέα, συμβάλλει στην αναγνωστική απόλαυση. Συγκεκριμένα, εδώ το κιούμορ είτε προκύπτει από τη δισημία των λέξεων -π.χ. γίνεται λόγος για τα μάτια της φουντουκιάς, που σπανίως είναι αμιγυδαλωτά- είτε απορρέει από τον παραλληλισμό των ανθρώπινων συνηθειών και συμπεριφορών με τα χαρακτηριστικά και τις λειτουργίες της φύσης. Αναφέρουμε ενδεικτικά το ληξιαρχείο των φυτών (σ. 31-33), τα στοιχεία ταυτόπιτας της Φουντουκιάς (σ. 43-46), την Άνοιξη που οποία εμφανίζεται ως κομμώτρια που κτενίζει και βάφει με διαφορετικό τρόπο την κόρη του κάθε δέντρου (σ. 111-112), το ωράριο της Φουντουκιάς που εργάζεται για τη φωτοσύνθεση, το οποίο θεωρείται εξαντλητικό σε σχέση με το πενθήμερο που έχουν καθιερώσει οι άνθρωποι (σ. 84). Τέλος, τη συναυλία των χελιδονιών στο υπαίθριο θέατρο της Φουντουκιάς, για την οποία μάλιστα ο Δώρος ετοίμασε σχετική πρόσκληση.

Από το βιβλίο της Βαρελλά δεν λείπουν οι διακειμενικές αναφορές, όπως αυτή στο Μικρό Πρίγκιπα του Εξυπερύ, με αφορμή το γεγονός ότι ο πατέρας του Δώρου θυμώνει με το γιο του, που περνά πολλές ώρες σκαρφαλωμένος στη φουντουκιά, ξεχνώντας πως κι εκείνος είχε την ίδια συνήθεια

όταν ήταν παιδί (σ. 36).

Στη θετική αναγνωστική εμπειρία των παιδιών σε αυτό το έργο βοηθά επίσης η σύντομη έκταση και η νοηματική αυτοτέλεια όλων των κεφαλαίων, όπως και το γεγονός ότι οι ερωτήσεις που συνιστούν τους τίτλους τους απευθύνονται άμεσα στα παιδιά-αναγνώστες και τα αφορούν προσωπικά: «Εχετε πάει στο Βοτανικό Κάπο;», «Τι συμβαίνει το Φθινόπωρο;», «Γιατί θυμώνουν οι μεγάλοι με τα παιδιά;», «Τσακώνονται τα παιδιά;». Ορισμένες από αυτές τις ερωτήσεις, όπως: «Τι είναι φουντουκοφίλια:», «Παιζουν μουσικά όργανα τα δέντρα;» κ. ά. θα προκαλέσουν και θα εμπνεύσουν τα παιδιά στη δημιουργική γραφή.

Οι σύντομες και πρωτότυπες αυτές ερωτήσεις, διατηρούν αμείωτο το αναγνωστικό ενδιαφέρον ενώ η αντίθεση ανάμεσα στην εξέλιξη της υπόθεσης και στο ενδεχόμενο της ανατροπής της, που παρουσιάζεται στο τελευταίο κεφάλαιο, κινητοποιεί επίσης ιδιαιτέρως την αναγνωστική φαντασία.

Το συγκεκριμένο βιβλίο έχει μάλιστα τιμηθεί το 1985 με διεθνή διάκριση του Πολωνικού τμήματος της IBBY (Διεθνούς Οργάνωσης Βιβλίων για τη Νεότη) που θεσπίστηκε το 1979 στη μητρική του Πολωνού ανθρωπιστή Γιάννους Κόρτζακ (Janusz Korczak). Πρόκειται για τον παιδιάτρο, παιδαγωγό και λογοτέχνη, που έζησε από το 1878 έως το 1942, οπότε και εκτελέστηκε στους θαλάμους αερίων της Τρέμπλινκα, ενός ναζιστικού στρατοπέδου, ακολουθώντας από τη Βαρσοβία στη Γερμανία τα διακόσια ορφανά εβραϊδόπουλα που φρόντιζε (Βλ. σχετικά, Αγγελικής Βαρελλά, Γιάννους Κόρτζακ, ένας άνθρωπος για τα παιδιά, Διαδρομές, τιχ. 1, Ανοιξη 1986, σ. 54-57).

Το όνομα Γιάννους έδωσε, ασφαλώς όχι τυχαία, η Αγγελική Βαρελλά στο μικρό ήρωα του επόμενου βιβλίου της στο οποίο εδώ θα αναφερθούμε, με τον τίτλο «**Δώσε την αγάπη**» (Πατάκης). Πρόκειται για ένα βιβλίο αρκετά πιο πρόσφατο από το προηγούμενο, που κινείται στο θεματικό άξονα της πολυπολιτισμικότητας. Αναλυτικότερα, η υπόθεσή του εκτυλίσσεται σε μια σχολική τάξη. Η δασκάλα, προκειμένου να επιτύχει την προσέγγιση μεταξύ των εξάχρονων συμμαθητών που προέρχονται από διαφορετικές χώρες, τους παροτρύνει να ανταλλάξουν μεταξύ τους δώρα, για να τιμήσουν τον άγιο της Φιλίας. Ο Γιάννους, ο μικρός Πολωνός που υφίσταται διαρκώς την απόρριψη του ελληνόπουλου με το οποίο μοιράζονται το Θρανίο, προσφέρει σε όλα τα παιδιά από ένα μήλο, τραγουδώντας ένα τραγούδι της πατρίδας του, που μιλά γι' αγάπη. Κάθε μαθητής το μεταφράζει στη δική του γλώσσα και όλοι μαζί συνειδητοποιούν την αξία, την απλότητα και τη δύναμη της αγάπης.

Για το έργο Δώσε την αγάπη δημιουργήθηκε μάλιστα συλλογικά από μαθητές μου που το διδάχθηκαν, ένα ποίημα, που αποδεικνύει ότι η κυριότερη παιδαγωγική ιδιότητα της λογοτεχνίας, συνίσταται στην ανάπτυξη της φαντασίας:

«Δώσε την αγάπη, όπως δίνεις ένα ποτήρι νερό.

Δώσε την αγάπη, όπως παίζεις στο σχολείο.

Δώσε την αγάπη, όπως στολίζεις ένα χριστουγεννιάτικο δέντρο.

Δώσε την αγάπη, όπως τα δέντρα σου δίνουν τους καρπούς τους.

Δώσε την αγάπη, όπως ένας κλόουν σε κάνει να γελάς.

Δώσε την αγάπη έτσι απλά».

Ένα ακόμη βιβλίο της Βαρελλά, το οποίο στοχεύει στην κοινωνική ευαισθητοποίηση, της ίδιας περίπου χρονικής περιόδου, έχει τίτλο «**Το πιάτο του Αλέξανδρου**» (Πορτοκάλι). Θέμα του αποτελεί η τεράστια διαφορά του βιοτικού επιπέδου ανάμεσα στον αναπτυγμένο και στον τρίτο κόσμο. Σύμφωνα με την αφηγηματική υπόθεση, η ώρα του φαγητού για ένα μικρό αγόρι είναι πολύ διασκεδαστική, καθώς παίζει νοερά με παιδιά από όλο τον κόσμο, που απεικονίζονται στο πιάτο του. Κάποια μέρα όμως μια άλλη εικόνα, αυτήν τη φορά στην οθόνη της τηλεόρασης, το κλονίζει. Παιδάκια σαν κι εκείνα στο πιάτο του τον κοιτάζουν με ικετευτικό βλέμμα, δείχνοντάς του το αδειανό

τοίγκινο πάτο τους. Ο μικρός Αλέξανδρος δεν μπορεί να ξεκάσει τη θλίψη τους και να απολαύσει το φαγητό του. Έτσι, ζητά από τη μητέρα του να τον οδηγήσει στην τράπεζα, όπου άκουσε στην τηλεόραση ότι μπορεί να προσφέρει κάτι για να τους βοηθήσει. «Καταθέτει» ένα κομμάτι χορτόπιτα, που είναι το αγαπημένο του φαγητό, προκαλώντας συγκίνηση σε όλους όσοι τον παρακολούθουν.

Στο δε έργο «**Ο Θεός αγαπά τα πουλιά**» (Πατάκης), θίγεται ένα ακόμη σύγχρονο κοινωνικό φαινόμενο, το οποίο οδύνεται μέρα με τη μέρα. Πρόκειται για την περιθωριοποίηση των ατόμων της τρίτης πλικίας. Ένας τραυματισμένος πελαργός γίνεται αφορμή να επικοινωνήσουν, να συνεργαστούν και να συνδεθούν φιλικά οι μαθητές της έκτης τάξης κάποιου σχολείου και οι τρόφιμοι ενός γηροκομείου. Καθοριστικός σε αυτήν την προσέγγιση είναι ο ρόλος της δασκάλας των παιδιών. Το αποτέλεσμα της συναναστροφής ανάμεσα στα αφηγηματικά πρόσωπα που απέχουν τόσο πλικακά, είναι ευεργετικό για το καθένα τους, με αποκορύφωμα τη συμπαράσταση και τη φροντίδα του κυρίου Ευάγγελου για τη μικρή Νίτα, η οποία νοσηλεύεται τραυματισμένη ύστερα από τον καταστροφικό σεισμό που πλήγτει το Αίγιο όπου βρίσκεται εκδρομή, αγνοώντας την τύχη των δικών της.

Στα τρία τελευταία έργα της Βαρελλά ο αφηγητής έχει επίσης την ευχέρεια να εισέρχεται στον εσωτερικό κόσμο των διαφόρων ηρώων και να αποδίδει κατά περίπτωση την επιμέρους οπτική τους. Έτσι στο βιβλίο «Δώσε την αγάπη» ο αναγνώστης γνωρίζει τα αρντικά συναισθήματα του μικρού Έλληνα μαθητή, καθώς αναγκάζεται να αποχωριστεί τον αγαπημένο συμμαθητή του με τον οποίο καθόταν ως τότε μαζί στο θρανίο, προκειμένου να καθίσει με ένα άγνωστό του παιδάκι, που δεν μιλά καν την ελληνική γλώσσα με κανονική προφορά και που αικόμην και το όνομά του είναι παράξενο. Επίσης, στο «πιάτο του Αλέξανδρου», αντιλαμβανόμαστε την εντύπωση του ήρωα ότι το συνομήλικό του αγόρι που προβάλλεται στην τηλεοπτική οθόνη, τον κοιτάζει στα μάτια με παράπονο να τρώει τη νόστιμη χορτόπιτα του και περιμένει από εκείνον προσωπικά να γεμίσει και το δικό του αδειανό πιάτο. Στο δε βιβλίο «Ο Θεός αγαπά τα πουλιά», ο χώρος και τα πρόσωπα του οίκου ευγηρίας αποδίδονται μέσα από το σύνολο των αισθήσεων των μαθητών, οι οποίοι εισέρχονται για πρώτη φορά σε αυτόν. Η σιωπή και οι ανάσες που την διακόπισαν, οι μυρωδιές των φαρμάκων και της κλεισούρας που επικρατούν στους διαδρόμους, δημιουργούν μια εντυπωσιακή αντίθεση με την εικόνα του δωματίου του κυρίου Ευάγγελου, όπου τα παιδιά εκπλήσσονται τρομερά, αντικρίζοντας ένα παιδικό παιχνίδι σε λειτουργία.

Παρόμοια είναι και η αφηγηματική προσέγγιση του κορυφαίου δραματικού γεγονότος του μυθιστορήματος, του σεισμού που συνέβη στο Αίγιο τη βραδιά που η Νίτα φιλοξενήθηκε εκεί. Ο αναγνώστης μοιράζεται την οπτική της μικρής πρωίδας και βιώνει τα συναισθήματά της όταν αυτή βρίσκεται εγκλωβισμένη στα ερείπια, όπου προσπαθεί να συνειδητοποιήσει τα τραύματά της και παράλληλα αγωνιά για την τύχη της οικογένειάς της. Επίσης, κατά την παραμονή της στο νοσοκομείο όσο δεν της δίνεται η δυνατότητα να μεταβούν στην οικογένειά της. Εξαιτίας της διάσεισης και του σοκ που έχει υποστεί. Επιπλέον, συμμετέχουμε στη συγκινησιακή φόρμιση και το βάρος της ευθύνης που συναισθάνεται ο κύριος

Ευάγγελος, τη στιγμή που η μικρή των αποκαλεί παππού, σκεπτόμενος το ενδέχομενο να μην έχουν διασωθεί οι γονείς της, οπότε θα αναλάμβανε εκείνος να την μεγαλώσει.

Ας παραμείνουμε σε αφηγηματικά στοιχεία του έργου που αναφέρονται στο σεισμό του Αιγίου του '95, προκειμένου να επισημάνουμε συγκεκριμένες προσδοκίες, που αναπτύσσουμε αναφορικά με τις αφηγηματικές εξελίξεις, καθώς η δημιουργία προσδοκιών συνιστά μία από τις σημαντικότερες διαδικασίες της αναγνωστικής ανταπόκρισης. Η ανάγκη που νιώθει η μπιτέρα της Νίτας να στρέψει το βλέμμα στο σπίτι τους καθώς ξεκινούν για την εκδρομή στο Αίγιο, το αινιγματικό σχόλιο του αφηγητή «όταν όλα συνωμοτούν να γίνει αυτό που είναι να γίνει» (σ. 120), ο ταραγμένος ύπνος του κοριτσιού στο σπίτι της θείας που τους φιλοξενεί, το τραγούδι του γκιόντη που μοιάζει με κλάμα, η απόλυτη σιγή που επακολουθεί, συνιστούν μερικές από τις ενδείξεις που συντελούν στο να αναμένουμε τη δυσάρεστη έκβασην αυτού του ταξιδιού, προσδοκία που σύντομα επαληθεύεται.

Στην επιτυχία του βιβλίου συμβάλλουν καθοριστικά και οι επιτυχημένοι συμβολισμοί που επιλέγει η συγγραφέας, όπως οι αναφορές σε διάφορα

πουλιά, για να αποδοθούν ανθρώπινα χαρακτηριστικά και συμπεριφορές. Ενδεικτικά σημειώνω τον πελαργό, που έπεισε έξω από το γηροκομείο, ο οποίος ξεχωρίζει για την ιδιότητά του να προστατεύει τους πλικιωμένους γονείς του, φτάνοντας ακόμη και στην αυτοθυσία. Επίσης τα σπουργίτια, όπως οι πλικιωμένοι αποκαλούνται παιδιά για την ενέργεια και τη ζωτικότητά τους, τα κελιδόνια, όπως η δασκάλα τους τα χαρακτηρίζει επειδή φλυαρούν, τους κύκνους, των οποίων το τελευταίο άσμα μιμείται ο γεράκος με το σάκο λίγο πριν ξεψυχήσει κ.ο.κ. Αντίστοιχα, στο βιβλίο Δώσε την αγάπη, το μήλο που προσφέρεται στους συμμαθητές, συμβολίζει εξίσου εύστοχα την αγάπη.

«Χριστουγεννιάτικα βιβλία και διηγήματα»

Ηπο όμορφη-για τους περισσότερους- γιορτή του χρόνου πλησιάζει και δεν είναι άλλη από τα Χριστούγεννα. Από την παιδική μας πλικιά, όλοι αδημονούμε για αυτές τις μέρες ξεγνοιασιάς και ευτυχίας για να ξεφύγουμε από την πιεστική καθημερινότητα, να καλαρώσουμε και να ανακτήσουμε τις σωματικές και ψυχικές μας δυνάμεις. Ένα κοινό χαρακτηριστικό που έχουμε οι πιο πολλοί άνθρωποι μες τις γιορτές είναι ο ελεύθερος χρόνος, τον οποίο ο καθένας τον αξιοποιεί ανάλογα με τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντά του. Οικογενειακές μαζώνεις, ταξίδια, αγορές, παραστάσεις, ταινίες, έξοδοι σε νυχτερινά κέντρα αποτελούν αναμφισβίτη μερικές από τις πιο δημοφιλείς επιλογές διασκέδασης. Ωστόσο, μια εξίσου ενδιαφέρουσα επιλογή για να ξοδέψεις δημιουργικά και παραγωγικά αυτές τις μέρες είναι η ανάγνωση βιβλίων!

Παράπονο δεν έχουμε καθώς πολλοί σπουδαίοι συγγραφείς, Έλληνες και ξένοι, εμπλούτισαν την διεθνή βιβλιογραφία με όμορφα μυθιστορήματα και ιστορίες, οι οποίες διαδραματίζονται την περίοδο των Χριστουγέννων και της Πρωτοχρονιάς. Αυτά τα έργα κωρίς ιδιαίτερο κόπο σου μεταδίδουν την γιορτινή διάθεσην και σε εγκλιματίζουν στο πνεύμα των γιορτών ψυχαγωγώντας σε με ευφυή τρόπο. Παρακάτω προτείνω μια σειρά από αγαπημένα βιβλία, μερικά από τα οποία έχω ήδη διαβάσει τα περασμένα έτη και με έχουν γοντεύσει και μερικά τα οποία βρίσκονται στην λίστα αναμονής προς ανάγνωση! Τα συνιστώ επίσης και ως μια πολύ καλή και ποιοτική επιλογή δώρου σε αγαπημένα μας πρόσωπα.

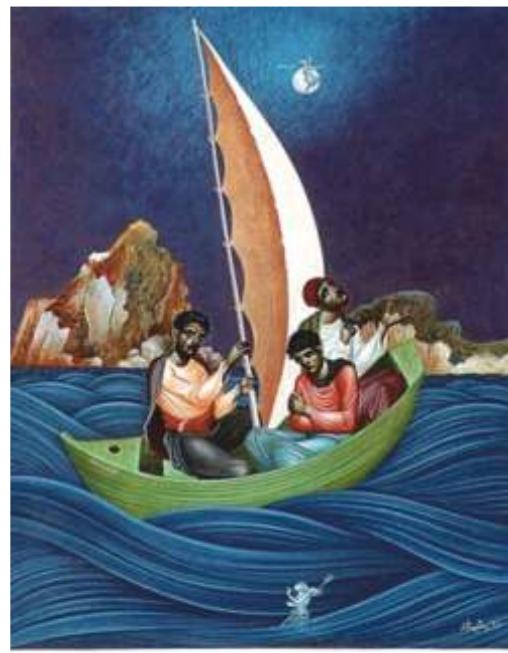
Πηγή εικόνας: andro.gr

Η Σταχομάζωχιρα, πρωΐδα του Παπαδιαμάντη,
πηγή εικόνας:
alldayschool.blogspot.com

γενικότερα της Ελλάδας εκείνης της εποχής. Οι ιστορίες αυτές καλύπτουν όλο το φάσμα των γιορτών, δηλαδή όχι μόνο τα Χριστούγεννα και την Πρωτοχρονιά, αλλά και την μέρα των Φώτων, η οποία πάντα επισκιάζεται από τις άλλες δύο.

Αυτό που ξεχωρίζει τα διηγήματα του Παπαδιαμάντη είναι ότι σου μεταδίδουν το εορταστικό πνεύμα με έναν τρόπο πιο αγνό και παραδοσιακό. Κυριαρχούν οι χριστιανικές αξίες και αρετές, ανταμώνουν η αλληλεγγύη με την αγάπη, την ανιδιοτέλεια, την μεγαλοψυχία και την προσφορά στον συνάνθρωπο. Ο συγγραφέας με μαεστρία ξεδιπλώνει αισθήσεις ακουστικές και

Στιγμιότυπο από το διήγημα «στο Χριστό στο κάστρο», πηγή εικόνας: sarantakos.wordpress.com

οπικές. Ήχουν οι καμπάνες της εκκλησίας, παιδάκια ανέμελα ψέλνουν τα κάλαντα στις γειτονιές, τα πολύβουα παντοπωλεία και καφενεία, η φωτιά που σιγοκαίει στο τζάκι,

το πυκνό χιόνι, οι φωνές, τα γέλια και τα κλάματα των πρώων! Όλα αυτά αποτελούν βασικές εικόνες των συγκεκριμένων διηγημάτων.

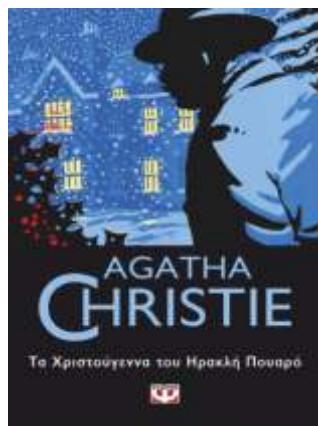
Βέβαια, ο συγγραφέας, ο οποίος γνωρίζει καλά την ψυχούνθεση του ανθρώπου, δεν παραλείπει μέσα από ορισμένες ιστορίες να μας παρουσιάσει και την «μαύρη» εκδοχή των Χριστουγέννων, όταν τα ανθρώπινα πάθη δεν τα αγγίζει το εορταστικό πνεύμα, κυριαρχούν στις ψυχές των πρώων και οδηγούν σε τραγικές συνέπειες. Έτσι, με ρεαλισμό, σκιαγραφείται κάθε πτυχή της ανθρώπινης φύσης με φόντο το κιονισμένο -συνήθως- χριστουγεννιάτικο τοπίο.

Μερικά από τα σπουδαιότερα διηγήματα του Παπαδιαμάντη είναι το «**Χριστόψωμο**», στο οποίο μια πεθερά επιχειρεί να δηλητηριάσει την νύφη της επειδή δεν μπορεί να τεκνοποιήσει, το «**Στο Χριστό στο Κάστρο**», όπου δύο άνθρωποι εξαιτίας της έντονης κακοκαιρίας έχουν αποκλειστεί στο κάστρο του νησιού και οι συγχωριανοί τους προσπαθούν να τους απεγκλωβίσουν, το «**Φώτα ολόφωτα**», το οποίο διαδραματίζεται την παραμονή των Φώτων και περιγράφει την αγωνία μιας οικογένειας για την γέννηση του πρώτου της παιδιού, ή «**Ντελποσφέρω**», που αποτελεί βιογραφία θα λέγαμε μιας δυναμικής αντρογυναίκας η οποία ετοιμάζεται βιαστικά για να προλάβει στασίδι στην εκκλησία ανήμερα των Χριστουγέννων και τέλος, το «**Σταχομαζώχτρα**», το οποίο εξιστορεί τον άθλο μιας χαροκαμένης γιαγιάς για να θρέψει τα ορφανά εγγόνια της.

Τα Χριστούγεννα του Ήρακλή Πουαρό

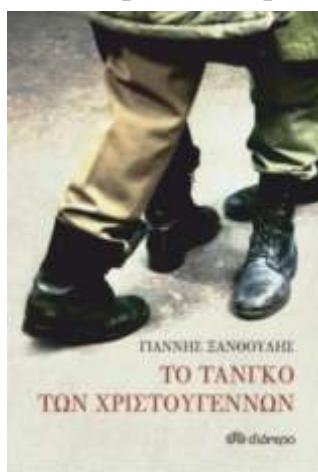
Η βασίλισσα του εγκλήματος, ή αλλιώς η Αγκάθα Κρίστι, δεν θα μπορούσε να αφήσει άπραγο τον αγαπημένο της ήρωα, Ήρακλή Πουαρό, ακόμα και την περίοδο των Χριστουγέννων. Η πλοκή έχει ως εξής: ο εκατομμυριούχος πλικιωμένος Σίμεον Λι προσκαλεί στην έπαυλη του για χριστουγεννιάτικο δείπνο την οικογένειά του. Οι συγγενείς μεταξύ τους δεν διατηρούν τις καλύτερες δυνατές σχέσεις, ούτε τρέφουν ο ένας για τον άλλον ιδιαίτερη συμπάθεια. Την ολοκλήρωση του δείπνου μέλλει να ακολουθήσει η στυγερή δολοφονία του Λι. Ο σπουδαίος ντεντέκτιβ Πουαρό, ο οποίος δειπνούσε κι ο ίδιος στην περιοχή, καλείται να λύσει το μυστήριο και να εξιχνιάσει τον δολοφόνο!

Αν λοιπόν, είστε λάτρης των αστυνομικών μυθιστορημάτων και σας αρέσουν οι μεγάλες ανατροπές, το συγκεκριμένο βιβλίο θα αποτελέσει ιδανική συντροφιά για τα φετινά σας Χριστούγεννα.

Πηγή εικόνας: www.psichogios.gr

Το τανγκό των Χριστουγέννων

Πηγή εικόνας: youfly.com

Για τις πιο ρομαντικές ψυχές, η νουβέλα του Γιάννη Ζανούση, ο οποία έχει μεταφερθεί και στη μεγάλη οθόνη, πρόκειται για μια καλή επίλογη ψυχαγωγίας μέσα στις γιορτές.

Η ιστορία μάς μεταφέρει στο στρατόπεδο Βάτη του Έβρου το έτος 1970, όπου ένας υπολοχαγός ερωτεύεται την γυναίκα του διοικητή του. Μεγάλος του πόθος είναι να ζητήσει να χορέψουν τανγκό στη γιορτή που θα λάβει χώρα στη λέσχη τα Χριστούγεννα. Ο ίδιος δεν γνωρίζει να χορεύει και ο μόνος που μπορεί να του μάθει είναι ένας φαντάρος. Ο υπολοχαγός εκμεταλλευόμενος την εξουσία του, υποχρεώνει τον φαντάρο να του μάθει τα βήματα του τανγκό,

αδιαφορώντας πλήρως για την ανάγκη του τελευταίου να πάρει άδεια λόγω σοβαρού προβλήματος υγείας της μπτέρας του.

Συμφωνία Ζωής

Συντροφιά μες τις γιορτές θα πρότεινα να σας κρατήσει, ακόμη, το λογοτεχνικό βιβλίο του Σουνδού συγγραφέα, Backman Fredrick με τίτλο «**Συμφωνία Ζωής**». Η υπόθεση αφορά έναν άντρα, ο οποίος στη ζωή του κατάφερε να πετύχει επαγγελματικά, να δημιουργήσει μεγάλη περιουσία και να καίρεται μια πολυτελή καθημερινότητα. Όλα αυτά ανατρέπονται όταν έρχεται αντιμέτωπος με την αρρώστια του καρκίνου και νοσηλεύεται στο νοσοκομείο. Εκεί, κάθεται και αναλογίζεται τι έχει πετύχει μέχρι τώρα και συνειδητοποιεί πως σε αντίθεση με τα επαγγελματικά του, η προσωπική του ζωή δεν στέφθηκε με μεγάλη επιτυχία, κυρίως όσον αφορά τη σχέση με τον γιο του.

Στο ίδιο ίδρυμα νοσηλεύεται επίσης με καρκίνο ένα κοριτσάκι ηλικίας πέντε χρονών, το οποίο αντιμετωπίζει το μη αναστρέψιμο πρόβλημα υγείας του με το να ζωγραφίζει δίνοντας έτοι κουράγιο και ελπίδα στους άλλους ασθενείς. Την παραμονή των Χριστουγέννων, ο άντρας αντιλαμβάνεται ότι μπορεί να βοηθήσει το κοριτσάκι να γιατρευτεί και να το σώσει από την βέβαιη τραγική μοίρα του. Για να το καταφέρει αυτό, πρέπει να συνειδητοποιήσει την πραγματική αξία της ζωής και να αποκαταστήσει τη σχέση του με τον γιο του!

Μέσω αυτού του μυθιστορήματος, ο συγγραφέας θέλει να μας επισημάνει πως η ζωή είναι ένα δώρο και αυτό που την καθορίζει είναι η αγάπη που μοιραστήκαμε με τους ανθρώπους μας.

Ελευθερία Κουράση

Η Φάτνη των Χριστουγέννων. Ιστορία, εικονογραφία.

Φ

Θάσαμε στο Δεκέμβριο μήνα και εποιμαζόμαστε για να εορτάσουμε τη Γέννηση του Ιησού του Χριστού, τα Χριστούγεννα όπως επεκράτησε να λέγονται. Όμως στους τρεις πρώτους Χριστιανικούς αιώνες, δεν εορτάζονταν, γιατί η Γέννηση, γενικά των Αγίων και των Μαρτύρων, εθεωρείτο ως η ημέρα της εισόδου τους στις

θλίψεις και τα βάσανα της παρούσας, της επίγειας ζωής. Αντίθετα η ημέρα του θανάτου των Αγίων, και μάλιστα των Μαρτύρων, εθεωρείτο ως η γενέθλιος ημέρα τους.

Μέχρι τον τέταρτο αιώνα η γέννηση του Ιησού του Χριστού εορτάζόταν μαζί με τα Θεοφάνια, θεωρώντας ότι η Βάπτιση έγινε ακριβώς την 30^η επέτειο από τη Γέννησή του. Γι' αυτό ο Γρηγόριος ο Θεολόγος δικαιολογεί την ταύπιση Θεοφανίων και Γενεθλίων λέγοντας: «Λέγεται γάρ αμφότερα δύο κειμένων προσηγοριών ενί πράγματι... τω φανήναι μεν Θεοφάνεια, τω δε γεννάσθαι γενέθλια¹».

Τι ακριβώς εννοούμε όταν λέγουμε Φάτνη των Χριστουγέννων; Ο όρος φάτνη είναι διπτός. Α. Φάτνη είναι ο χώρος όπου βάζουμε το χορτάρι των ζώων που γνωστό ως παχνί. Δηλαδή είναι μια ορθογώνια συνήθως κατασκευή η οποία χρησιμοποιείται για το τάισμα των ζώων και μπορεί να είναι κατασκευασμένη είτε από ξύλο, είτε ως συνήθως κιτστή ακόμα και σκαλιστή σε ξύλο ή πέτρα. Β. Σήμερα ιδία κατά την περίοδο των εορτών των Χριστουγέννων, όταν λέμε Φάτνη εννοούμε ολόκληρο το συγκρότημα, σπίλαιο, παχνί, ζώα, το οποίο ως γνωστόν τοποθετούμε κάτω από το Χριστουγεννιάτικο δένδρο, από οιονδήποτε υλικό και μέσα στα οποία τοποθετείται ο νεογέννητος Χριστός. (φωτ.1). Έφθασε να

Φωτ.1 - Σύγχρονη Υπαίθρια φάτνη

θεωρείται, κατά το έθιμο, ως χριστιανικό σύμβολο γιατί σύμφωνα με τους Ευαγγελιστές χρησιμοποιήθηκε ως πρόχειρο κούνια για τον νεογέννητο Ιησού. Θεματικό κέντρο της παράστασης της Γέννησης αποτελεί το κείμενο του ευαγγελιστή Λουκά².

Σύμφωνα με την παράδοση το έθιμο της πλαστικής αναπαράστασης του συγκροτήματος της φάτνης προέρχεται από την Ιταλία, όπου δημιουργήθηκε η πρώτη φάτνη του κόσμου το 1224. Ο Άγιος Φραγκίσκος της Ασίζης³ θεωρείται ότι αναπαρέστησε για πρώτη φορά τη γέννηση του

θεανθρώπου χρησιμοποιώντας αληθινά ζώα, άκυρο και μορφές σκαλισμένες σε ξύλο.

Η παράσταση της Γέννησης στηρίζεται θεματολογικά, στις σχετικές αφηγήσεις κυρίως, των ευαγγελιστών Λουκά και Ματθαίου, τις περιγραφές των οποίων οι αγιογράφοι προσπαθούν, αιώνες τώρα, να αποδώσουν εικονογραφικά. Βεβαίως εκτός από τους δύο ευαγγελιστές, βασική πηγή έμπνευσης του βυζαντινού ιδία ζωγράφου της Γέννησης, αποτέλεσε την πλούσια Ύμνολογία της Εκκλησίας μας. Σημαντικές υπήρξαν ακόμα οι επιδράσεις από το απόκρυφο Πρωτευαγγέλιο του Ιακώβου, από την πλούσια Πατερική Γραμματεία, και ασφαλώς από τη λειτουργική και λατρευτική ζωή και πράξη.

Ευνόποτο είναι ότι, ο καθόλου επιπρεπαρμός των ζωγράφων από τις πηγές, σχετίζεται πάντοτε και με την παιδεία των Αγιογράφων, αλλά και με το γενικότερο θρησκευτικό πνεύμα της κάθε εποχής όπου έζησαν αυτοί. Ασφαλώς και πλέον δεν θα υπάρξουν ποτέ ξανά έργα μνημεώδη, μεγαλόπρεπα ψηφιδωτά σε ναούς στολισμένους με χρυσάφι. Ούτε χορηγοί αυτοκράτορες, ούτε πολιτιστικά κέντρα με την ακτινοβολία της Κωνσταντινούπολης, της Βασιλεύουσας ή έστω της Θεσσαλονίκης και του Μυστρά. Ακόμη και η ανακαίνιση των ναών υπήρξε αμφισβητήσιμο δικαίωμα κατά τους πρώτους αιώνες της Οθωμανοκρατίας. Παρόλα αυτά, νέες σχολές και καλλιτεχνικές τάσεις θα εμφανιστούν στα δύσκολα αυτά χρόνια, και νέες λύσεις θα διοθούν στην πρόκληση της τέχνης που έρχεται μάλιστα από τη Δύση. Οι άμεσες άλλωστε καταβολές της νεότερης και σύγχρονης ορθόδοξης αγιογραφικής παράδοσης ανάγονται στα επιτεύγματα των χρόνων αυτών (16^{ος}-18^{ος} αι.). (φωτ.2).

Φωτ.2 - Εικόνα της Γέννησης του 16^{ου} αι.

1. Γρηγόριος ο Θεολόγος, Θεοφάνεια, 36.13.

2. Λουκάς, Ευαγγέλιον, 2.7 «..η Μαρία και ἔτεκε τὸν οὐρανὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐσπαργάνωσεν αὐτὸν καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν τῇ φάτνῃ, διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι..».

3. Ο Φραγκίσκος της Ασίζης είναι άγιος της Καθολικής εκκλησίας, ιδρυτής του Τάγματος των Φραγκισκανών. Γεννήθηκε στην Ασίζη της Ιταλίας, από πλούσια οικογένεια. Κατά τη διάρκεια μιας αρρώστιας του είδε δύο όνειρα τόσο συγκλονιστικά, που τον οδήγησαν στην αμετάλληπτη απόφαση να αφιερωθεί ολοκληρωτικά στο έργο της φιλανθρωπίας. Κήρυξε την ισόπτη, την ειρήνη, την αγάπη προς όλα τα δημιουργήματα του Θεού, έμψυχα και άψυχα, τη σποργή αικόνα και στους λεπτούς. Πάμφτωχος κυκλοφορούσας ντυμένος με ένα κιτώνα, δέμενό στην μέση με ένα σκοινί, αυτό το είδος ενδύμασίας έχουν και σήμερα οι μοναχοί του τάγματός του. Το 1209 ίδρυσε με την έγκριση και του Πάπα Ινοκέντιου Γ', χωριστό μοναχικό τάγμα, το τάγμα των Φραγκισκανών. Ανακηρύχτηκε δύος το 1228 από τον Πάπα Γρηγόριο Ζ'. Η μνήμη του από την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία εορτάζεται στις 4 Οκτωβρίου.

Ας δούμε λίγο και τα ιστορικά στοιχεία. Είναι γνωστό ότι από τον 1^ο αιώνα μ.Χ. το σπίλαιο της Βηθλεέμ αποτελούσε ιερό χώρο και τόπο προσκυνήματος και προσευχής. Γύρω στο 100 οι πιστοί οικοδόμησαν εκεί ευκτήριο οίκο⁴. Το 135 ο Ρωμαίος αυτοκράτορας Αδριανός (117-138 μ.Χ.)⁵ με διάταγμά του όριζε ότι ο άγιος αυτός τόπος πρέπει να μεταβληθεί σε ιερό του Άδωντ και χώρο τελέσεως των μυστηρίων της μυθολογικής αυτής θεότητας, όπως μαρτυρεί ο Ευσέβιος Καισαρείας⁶. «Η ενέργεια όμως αυτή του Αδριανού συνέβαλε εις το να διατηρηθεί ζωντανή η παράδοσις δια τον τόπον της θείας Γεννήσεως⁷». Στο Οδοιπορικό της η Αγία Παύλα (347 - 404) αναφέρει «ήλθεν εις Βηθλεέμ και εισελθούσα εις το σπίλαιον του Σωτήρος, αφ' ου είδε τον ιερόν της Παρθένου ξενώνα και την φάτνην...⁸».

Στα μέσα περίπου του 4^{ου} αι., άρχισε για πρώτη φορά στη Δύση να εορτάζεται η Γέννηση του Χριστού, στις 25 Δεκεμβρίου. Αντικατέστησε την εορτή του «ανίκητου ήλιου» των εθνικών (Dies inicti solis), με την εορτή της γέννησης του Ήλιου της Δικαιοσύνης, πράγμα το οποίο στη συνέχεια κατά το 532 μ.Χ. επί Διονυσίου του Μικρού, επικράτησε και στην Ανατολή. Σήμερα, ακόμα, συνεχίζει να εορτάζεται η κατά σάρκα Γέννηση του Ιησού στις 6 Ιανουαρίου, με την προσκύνηση των Μάγων και το Βάπτισμα του Ιησού, από τους μονοφύσιτες Αρμενίους. Είναι ακόμα πιθανόν, επειδήν π 25^η Μαρτίου εθεωρείτο η αρχή της άνοιξης και αυτήν αναγνώριζαν ως την πρώτη ημέρα της δημιουργίας, να ορίστηκε η ίδια και ως η ημέρα του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου και κατά συνέπεια π 25^η Δεκεμβρίου, ως η ημέρα της Γεννήσεως.

Φωτ.3 - Κιόνιο του κιβωρίου της Αγίας Τράπεζας του Αγίου Μάρκου με την Γέννηση (~4^{ου} αι.).

Στην Κων/πολη για πρώτη φορά το 380 μ.Χ. εορτάστηκε χωριστά η επέτειος της Γέννησης του Ιησού, όπως μαρτυρεί ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος δέκα (10) χρόνια αργότερα, γύρω στο 480, στην ομιλία του, *Εἰς την γενέθλιον ημέραν του Σωτῆρος*⁹.

Τα πρώτα γνωστά παραδείγματα απεικόνισης της παράστασης της Γέννησης ανάγονται στις αρχές του 3^{ου} αιώνα και συναντώνται στις κατακόμβες της Ρώμης. Λίγο αργότερα έχουμε σποραδικές εμφανίσεις της όπως το κιόνιο του κιβωρίου της Αγίας Τράπεζας του

Φωτ.4 - Πυξίδα από ελεφαντοστούν (5^{ου}-6^{ου} αιώνας)

Αγίου Μάρκου από την οποία, χαρακτηριστική λεπτομέρεια, λείπει η εικόνιση του άστρου. Ενώ εμφανίζονται για πρώτη φορά τα ζώα (φωτ. 3).

Στις πρώτες γλυπτές παραστάσεις μαζί με το θείο βρέφος απεικονίζονται πίσω ή δίπλα από τη φάτνη και δύο ζώα, ένα βόδι και ένας όνος. Πρόκειται για έμπνευση από τα λόγια του προφήτη Ησαΐα: «Ἐγνω βους τον κτησάμενον και όνος την φάτνην του κυρίου αυτού. Ισαράλ δε με ουκ ἐγνω και ο λαός με ου συνίκε». (φωτ.4)

Ταυτόχρονα στην παράστασή που αποτελεί το κάτω τμήμα από ελεφάντινη πυξίδα, εικονίζεται αριστερά ένας ποιμένας. Είναι γνωστοί από τα απόκρυφα ευαγγέλια τα ονόματα τεσσάρων ποιμένων του Σατώρ, Αρέπο, Τερέτ, Όπερα και Ρώτας. Αν διαβάσουμε τα δύο πρώτα αντίστροφα έχουμε τα ονόματα των τελευταίων.

Ήδη από τον 6^ο αιώνα, εμφανίζεται ο συμβολικός τύπος της φάτνης σε μορφή Αγίας Τράπεζας κτιστής πάνω στην οποία είναι τοποθετημένο το θείο βρέφος ως Αμνός ή Άρτος της Θείας Ευχαριστίας. Προεικονίζει την Θυσία, τη γνωστή ως ο Μελισμός. Η Θεοτόκος είναι καθισμένη μπροστά στη φάτνη. Η μορφή του Ιωσήφ αποσυνδέεται πλέον από το κεντρικό γεγονός της Φάτνης. Αρχίζουν να σπανίζουν οι παραστάσεις που δείχνουν τον Ιωσήφ

Φωτ.5 - Τρίπυχο 8^η-9^η αιώνας Μονή Σινά

4. Μιχαήλ Γκητάκος, «Γεννήσεως Ναός εν Βηθλεέμ», Θρησκευτική Ηθική Εγκυλοπαίδεια, 4 (Αθήναι 1964), στ.305.

5. Κατά τη μαρτυρία του Αγίου Ιερωνύμου ο αυτοκράτορας Αδριανός είχε διατάξει την ίδρυση ειδωλολατρικού ναού της Αφροδίτης στον χώρο του Γολγοθά και του Πανάγιου Τάφου στα Ιεροσόλυμα

6. M.P.G. 20,1089. Βλέπε και Ιερωνύμου επιστολή 58,3 και Παυλίνου Νόλης 31,3.

7. Βασιλείσιδη Νικολάου, Αρχαιολογία και Αγία Γραφή, Αθήναι 1999, σελ.333.

8. Νεα Σιών, Ιεροσόλυμα Z' (1908), σ.710.

9. Χρυσόστομος, *Εἰς την γενέθλιον ημέραν του Σωτῆρος*, 49, 351 «. Ούπω δέκατον ἔτον τοῦ, εξ οὐ δῆλη και γνώριμος ημίν αύτη η ημέρα γεγένηται..».

εμπρός ή δίπλα στη φάτνη. Εμφανίζεται απομακρυσμένος. (φωτ.5) Πλαδιοχριστιανικά στοιχεία της παράστασης παραμένουν η απεικόνιση της φάτνης σε σκήμα Αγίας Τράπεζας και το τοξωτό άνοιγμα με μια κρεμασμένη λυχνία. Η λυχνία υπενθυμίζει και συμβολίζει την ουράνια Ιερουσαλήμ, η άλυσος την ελπίδα που πηγάζει από τον ουρανό και η θέση της ανάρτησης του ίδιου το Θεό. Η Θεοτόκος φέρει την επιγραφή «Η Αγία Μαρία».

Στο επάνω δεξιό τμήμα υπάρχει μια άλλη απεικόνιση όπου διατηρείται παλιότερη παράδοση σύμφωνα με την οποία μέσα στο σπίλαιο της Βηθλεέμ υπήρχε η φάτνη και το σπαραγανωμένο βρέφος ενώ στην πρόσοψη του σπηλαίου υπάρχει κρεμασμένο καντήλι. Πιστεύεται από πολλούς ερευνητές ότι πρόκειται για αντιγραφή της υπάρχουσας κατάστασης στη βασιλική της Βηθλεέμ. Άλλα προεικονίζει και τον Τάφο του Ιησού.

Κατά τον 4^ο αι. ο Ευσέβιος Καισαρείας αναφέρει σπίλαιον εντός του ναού της Βηθλεέμ, ως «τω της γενέσεως ἀντρον». Ο Κύριλλος Ιεροσολύμων, επίσης, σημειώνει ότι μαρτυρεί την γέννησην «ο μακάριος της φάτνης τόπος» όπου η αγία Ελένη δώρισε την αργυρή φάτνη της. Αργότερα ο περιηγητής Βερνάδος τον 9^ο αι. υπενθυμίζει «εντός του σπηλαίου της Βηθλεέμ δεικνύεται προς δυσμάς η αγία Φάτνη» αυτή που αναφέρει και ο Ιωάννης Δαμασκηνός τον 8^ο αι. Παράλληλα διάφορες μαρτυρίες εμφανίζουν να έχει διαμορφωθεί μικρό παρεκκλήσιο κάτω από το Ιερό Βήμα στο ναό της Βηθλεέμ. Μοναδική απεικόνιση η οποία διασώζει αυτή την παράδοση είναι η εικονιζόμενη στη Santa Maria Maggiore της Ρώμης, ένα κτίσμα του 5^{ου} αι. με επίσης διαμορφωμένη στα υπόγεια του αυτή τη διάταξη και η οποία σήμερα έχει πλέον,

Φωτ.6 - Santa Maria Maggiore της Ρώμης 5^{ου} αι.
Γέννηση, το σπίλαιο και η ως παρεκκλήσιο Φάτνη

καταστραφεί. Χαρακτηριστική είναι η στάση της ΘΚ, όπου θωπεύει τον Ιησού. (φωτ.6)

Ας μιλήσουμε λίγο και για τους τύπους με τους οποίους παρουσιάζεται η Φάτνη, στην εικονογραφία και γενικά στην θρησκευτική τέχνη, εκτός βέβαια από την απλή μορφή μιας πλίνης σε τύπο σκάφης όπου τοποθετήθηκε ο νεογέννητος Ιησούς ή ακόμα και την με αργυρή επένδυση ξύλινη φάτνη την οποία προσέφερε η Αγία Ελένη.

Στην τέχνη γενικά, η Φάτνη συντάται σε τέσσερις βασικά τύπους. Διακρίνουμε στον πρώτο τύπο τον αρχαιότερο, που φθάνει μέχρι τον 10

Φωτ. 6. - Κτισμή φάτνη. (Γλυπτό ελεφάντοστούν 11^{ου} αιώνα Ραβέννα)

αι. την κτιστή ορθογώνια. (φωτ.6)

Αργότερα κατά τους μεσοβυζαντινούς χρόνους η απεικόνιση της Γέννησης ολοκληρώνεται εικονογραφικά, ενσωματώνοντας μια σειρά από παραστάσεις. Θεματικά λαμβάνει, πλέον, με τη φάτνη μέσα στο βραχώδες σπίλαιο, τη Θεοτόκο σκεδόν καθιστή δίπλα στη φάτνη και τα συνοδευτικά του κεντρικού γεγονότος επεισόδια, που ξεχωρίζουν μεταξύ τους με τις πτυχώσεις του ορεινού τοπίου. Η Φάτνη στον τύπο της σαρκοφάγου συμβολίζοντας τον Τάφο, και μέσα το Θ. Βρέφος. Πολλάκις ιστορούνται τρεις φωτοειδείς ακτίνες, προερχόμενες από σχηματοποιημένο

Φωτ. 7 Γέννηση
(Ψηφιδωτό Δαφνί 10^{ος}-11^{ος} αι.)

ουρανό και κατέρχονται επί ή και διαμέσου του σπηλαίου, εις το οποίο ιστορείται η Γέννηση του Ιησού (φωτ.7)

Γύρω στον 12^ο αι. εμφανίζεται στη Δύση ως μίμηση του δυτικού θρησκευτικού μυστηρίου η φάτνη πάνω στη Αγία Τράπεζα, δηλαδή φάτνη θυσιαστήριο, με το Θ. Βρέφος πάνω στη Αγία Τράπεζα που εικονίζεται επί κιονίσκων. Μάλιστα διατήρησαν την βυζαντινή παράδοση με το καντήλι ως άνωθεν της αγίας Τράπεζας μέσα στο σπίλαιο (φωτ.8)

Φωτ.8 - Φάτνη ως αλτάριο
(1190)

Από τον 16^ο αι. εμφανίζεται ως Δυτική επίδραση, η πλεκτή Φάτνη. Στην τοιχογραφία από τη μονή Βαρλαάμ των Μετεώρων του Φράγγου Κατελάνου, του 1548, βλέπετε την πλεκτή Φάτνη, αλλά και τον τύπο της προσκυνήσεως του Θ. Βρέφους από τη Θεοτόκο, η οποία και θα αντικαταστήσει τη παλιά βυζαντινή σκηνή της Γέννησης στη Δύση. (φωτ.9)

Φωτ. 9, Μονή Βαρλαάμ Μετέωρα
(Φράγγος Κατελάνος 1548)

εκφρασμένοι στα πλαίσια της ουμανιστικής ομορφιάς, όμως πάντοτε μέσα στο μέτρο και στην αρμονία. (φωτ. 10)

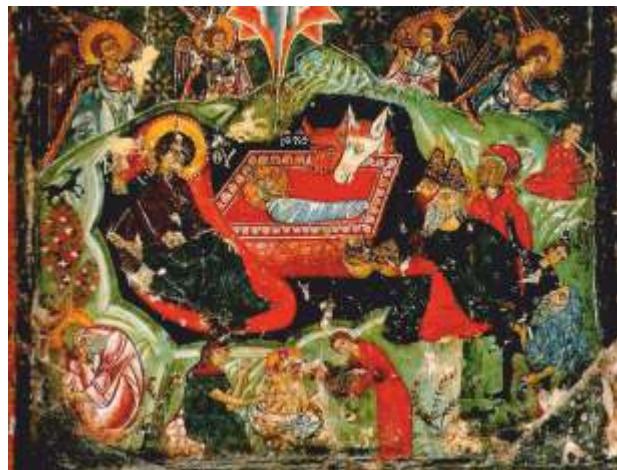
Θα κλείσω το μικρό τούτο σημείωμα με μια από τις ωραιότερες σύνθετες εικονογραφήσεις της Γέννησης σε φορητή εικόνα από τη Μονή Σινά. Η φάτνη ως σαρκοφάγος, Μάγοι πεζοί, άγγελοι, αγγελία

Ο Sandro Botticelli (1444-1510) ζωγράφισε τη λεγόμενη «Μυστική Γέννηση» (Λονδίνο, Εθνική Πινακοθήκη) στην οποία η εκκοσμίκευση ολοκληρώνεται και η Γέννηση γίνεται πλέον παγανιστική γιορτή ή έστω καταγραφή ενός ιστορικού γεγονότος

Φωτ. 10 The Mystical Nativity
(Sandro Botticelli 1500-1501)

στους ποιμένες, το λουτρό του βρέφους, Ο Ιωσήφ που βρίσκεται ολομόναχος, τοποθετείται αρκετά μακριά από το σπίλαιο. Η στάση αυτή επισημαίνει τις αμφιβολίες που φαίνεται ότι εξακολουθεί να έχει:¹⁶ (φωτ. 11)

Φωτ. 11 Γέννηση
(Τέλος 13^{ου} Αρχές 14^{ου} αιώνα Μονή Σινά. Σταυροφορική)

Χαρούμενα Χριστούγεννα

Στέλιος Μουζάκης
mouzakis222@gmail.com

10. «Ζάλη ένδοθεν έκων λογισμών αμφιβόλων, ο σώφρων Ιωσ φεταράχθη προς την άγαμόν σε θεωρών και κλεψύγαμον υπονοών Άμεμπτε» (Α' στάση των Χαιρετισμών, Οίκος Ζ').

100 χρόνια από τη γέννηση του Τάσου Λειβαδίτη

Tο 2022 ήταν, δικαίως, «αφιερώμενο» στην εθνική μνήμη της Μικράς Ασίας και τα 100 χρόνια από την Μικρασιατική Καταστροφή.

Δυστυχώς, όμως, ξεχάσαμε ότι το 2022 συμπληρώθηκαν 100 χρόνια και από την γέννηση ενός μεγάλου ποιητή, του Τάσου Λειβαδίτη. Νομίζω ότι δεν μας αξίζει που τον ξεχάσαμε.... Και, πολύ περισσότερο, δεν μας συμφέρει που ξεχάσαμε τα ποιήματά του και την ανθρωπιά και τρυφερότητα που αποπνέουν...

Πρόσφατα είχα την τύχη να πέσει στα χέρια μου ένα «απάνθισμα» του έργου του, μια επιλογή από τον Γιώργο Δουατζή, που κυκλοφόρησε τον Οκτώβριο του 1997, εννιά χρόνια μετά τον θάνατό του.

Απ' αυτό το «Απάνθισμα», λοιπόν, επιτρέψτε μου ένα δεύτερο απάνθισμα [κάτι σαν διπλή απόσταξη...], αυτονοίτως με βάση το προσωπικό μου κριτήριο.

Πάρος Λευβαρδίτης

- Η ποίηση - ένας τρόπος για να πεθαίνεις όλο και πιο δύσκολα κάθε μέρα...
- Και πεθαίνουμε, τέλος, άγνωστου στην πιο σκοτεινή γωνιά του ποιήματος.
- Κι ούτε έγραψα ποτέ ποιήματα - απλώς προσπάθησα να σκεδιάσω ένα όνειρο πάνω στην άμμο της λησμονιάς.
- ...ποιήματα - κλειδιά για την τρέλα ή τον ουρανό.
- Η φήμη - αυτό το σφαγείο...
- Η ποίηση: ένα παιχνίδι που τα κάνεις όλα, για να κερδίσεις ίσως ένα άπιαστο αστέρι.
- Δώσ' μου τα κέρια σου να κρατήσω τη ζωή μου.
- Μία φέτα ψωμί που δε θα τη μοιραζόμαστε πώς να την αγγίξω;
- Πού είναι λοιπόν ένα χαμόγελο να μας βεβαιώσει πως υπάρχουμε.
- Ενιωσες ξαφνικά ένα κέρι να ψαχουλεύει στο σκοτάδι και να σφίγγει το δικό σου κέρι. Κι ήταν σα να 'χε γεννηθεί το πρώτη ελπίδα πάνω στη γη.
- Όλα μπορούσανε να γίνουνε στον κόσμο, αγάπη μου, τότε που μου χαμογελούσες.
- Στην πιο μικρή στιγμή μαζί σου, έζησα όλη τη ζωή.
- Απόψε λέμε να σου γράψουμε, μάνα, μήπως δούμε το χαμόγελό σου να κρέμεται σαν παγούρι πάνω απ' τη δύψα μας.
- Πεινάμε κι οι δύο για ένα χαμόγελο και μια μπουκιά ήσυχο ύπνο.
- Δεν έχεις καρό για τον εαυτό σου αν θέλεις να λέγεσαι άνθρωπος.
- Και σημίγουν και κωρίζουν οι άνθρωποι και δεν παίρνει τίποτα ο ένας απ' τον άλλον. Γιατί ο έρωτας είναι ο πιο δύσκολος δρόμος να γνωριστούν.
- Συχώρα με, αγάπη μου, που ζούσα πριν να σε γνωρίσω.
- Γιατί οι άνθρωποι υπάρχουν απ' τη στιγμή που βρίσκουνε μια θέση στη ζωή των άλλων. Ή ένα θάνατο για τη ζωή των άλλων.
- Στα πρόσωπά τους οι βαθιές ρυτίδες είναι τ' αυλάκια που κυλάει ο χρόνος πέφτοντας αθόρυβα στην αιωνιότητα.
- Το κλειδί της φυλακής του καθένας το κρατάει στην τσέπη του.
- Η ζωή είναι ατέλειωτη και μπορεί κανείς να ξαναρχίσει και δύο φορές -να ξαναρχίζει κάθε μέρα, κάθε ώρα, κάθε στιγμή.
- «Αύριο», λες, και μέσα σ' αυτήν τη μικρή αναβολή παραμονεύει ολόκληρο το πελώριο ποτέ.
- Ο πόνος, ο απέραντος ανθρώπινος πόνος, σ' ανασπάνει πάνω απ' τον εαυτό σου.
- Άνθρωποι μικρόψυχοι μέσα στις αρετές τους, κι άλλοι εξαγνισμένοι απ' τις πελώριες αμαρτίες τους.
- Ο κάθε πόνος μας είναι μια μυστική, μικρή επιστροφή στην άγια ταπεινότητα των απλών πραγμάτων.
- Κάθε βράδυ κοιμάσαι μ' έναν θησαυρό: αυτήν την πολυσύμαντη αυριανή σου μέρα.
- Είμαι εδώ, ανάμεσά σας, κι ολομόναχος.
- Η αμαρτία μας: ότι θελίσαμε πολλά, το έγκλημά μας: πράξαμε τόσα λίγα.
- Μεγάλα λόγια που φωνάζαμε στους δρόμους. Μικρές αλήθειες που αποσιωπήσαμε στον εαυτό μας.
- Είχαν αλλάξει οι καιροί, τώρα δε σκότωναν, σ' έδειχναν μόνο με το δάχτυλο.
- Κανείς δε θα μάθει ποτέ με πόσες αγρύπνιες συντήρησα τη ζωή μου.
- Ακόμα κι αν δεν υπήρχε ουρανός εμείς εκεί θα πηγαίναμε.
- Κανείς δε ας συγκώρησε που ζήσαμε σιωπηλοί.
- Κάθε στιγμή είναι μια ανέκκλητη ώρα!
- Τόσα άστρα κι εγώ να λιμοκτονώ.
- Ποτέ δε φανταζόμουν ότι τόσες πολλές ημέρες κάνουν μια τόσο λίγη ζωή.
- Αχ, πώς να σωθείς απ' την πραγματικότητα όταν δεν είσαι πια παιδί.
- Ζήσαμε μεγάλα χρόνια, όμως πράγματα ασήμαντα μας πέθαναν.
- Δεν είχε πού να πάει, ώσπου σπικάθηκε και με αργά, αβέβαια βήματα, ανέβηκε στον ουρανό.
- Οι άνθρωποι βιάζονται: έγνοιες, βιοτικές συνθήκες, όνειρα, συμβιβασμοί – πού καιρός να γνωρίσουν τη ζωή τους.
- Πεθαίνουμε στερημένοι, σ' έναν παράδεισο από λέξεις.
- Εγώ έχω το άπειρο, τί να τις κάνω τις γνωριμίες;
- Συνήθως σκοτώνουμε το παρόν με το φόβο ή την τύψη, μα πιο πολύ με τ' όνειρο.
- Όταν δεν πεθαίνει ο ένας για τον άλλον, είμαστε κιόλας νεκροί.
- Ο έρωτας είναι η τρέλα μας μπροστά στο ανέφικτο να γνωρίσει ο ένας τον άλλον.
- Τόσα φθινόπωρα και δε γνωρίσαμε ακόμα την ψυχή μας.
- Οι ερωτευμένοι παντρεύτηκαν και τώρα γερνάνε πλάι σε ανθρώπους ξένους.
- Μα γιατί άφοσα να μεγαλώσω, πώς ξεγελάστηκα;
- Κάποτε θα μας πνίξουν τόσα ανείπωτα λόγια.

Mn τα βλέπετε πολλά. Είναι όλα πολύ σημαντικά.

Mn τα βλέπετε μικρά. Κρύβουν όλα τεράστια σοφία.

Διαβάστε τα ένα προς ένα. Όχι βιαστικά. Με διακοπή μετά από καθένα απ' αυτά. Στοχαστείτε!...

[Για την επλογή]
Στέφανος Λουμάκης

Τα νέα του Ποδηλατικού Συλλόγου Μάνδρας "West Coast"

Το **Σάββατοκύριακο 12&13 Νοεμβρίου** η ομάδα μας έλαβε μέρος στους διασυλλογικούς XCE και XCC που διοργάνωσε ο ΣΥ.Φ.Α.ΓΕ με τον Ποδηλατικό Δρομικό Σύλλογο «Οδύσσεας».

Η ομάδα μας με μεγάλο αριθμό αθλητών έδωσε δυναμικό παρόν καταλαμβάνοντας αρκετές θέσεις στο βάθρο.

Αποτελέσματα XCE

Μίνι Μικρά Αγόρια

Χατζόπουλος Παναγιώτης 10^{ος}
Δοξαστάκης Άγγελος 18^{ος}

Μίνι Μεγάλα Αγόρια

Πούτας Κωνσταντίνος 5^{ος}
Σκαρπίδης Μάριος 8^{ος}

Παραπίδες - Παιδες

Παριανός Κωνσταντίνος 4^{ος}
Διαμαντάκος Παναγιώτης 8^{ος}
Μιχελής Μιχάλης 11^{ος}

Παγκορασίδες

Παγώνη Κωνσταντίνα 2^η

Αποτελέσματα XCC

SPORTIVE 17+

Χατζηκανελλος Αριστείδης 3^{ος}

Μάστερ B

Ντάρδας Ηρακλής 8^{ος}
Παναγόπουλος Παναγιώτης 9^{ος}

Παιδες

Παριανός Κωνσταντίνος 2^{ος}

Παγκορασίδες

Παγώνη Κωνσταντίνα 1^η

Παραπίδες

Διαμαντάκος Παναγιώτης 5^{ος}

Τιρλής Ευστράτιος 15^{ος}

Λουκάς Σέργιος 9^{ος}

Μίνι Μεγάλα

Πούτας Κωνσταντίνος 7^{ος}

Μαρουγκάς Παναγιώτης 24^{ος}

Σκαρπίδης Μάριος 15^{ος}

Μίνι Μικρά

Χατζόπουλος Παναγιώτης 14^{ος}

Γεωργουλετης Γεώργιος 35^{ος}

Ε.Ο.Π. - Κατάσταση Συνολικών Αποτελεσμάτων Σωματείων ανά Βαθμολογία - Έτος: 2022 - Αγώνισμα: MTB

Κατάτ αξη	Κωδ. Σωματ είου	Σωματείο	Αρ. Αθλητών	Συμμετοχές Σύνολο	Βαθμοί Σύνολο
1	1202	ΣΥ.Φ.Α.Γ.Ε.	108	1017	4633
2	4406	Π.Γ.Σ.ΛΑΡΙΣΑΣ	40	222	4290
3	1136	Π.Σ.ΚΡΟΝΟΣ ΝΙΚΑΙΑΣ	51	428	3755
4	5506	Π.Ο.Χ. ΤΑΛΩΣ Ν.Κ.	56	369	2757
5	5521	Π.Ο.<<ΔΡΗΡΟΣ>>Ν. Λ.	30	313	2509
6	1201	Π.Δ.Σ. "ΟΔΥΣΣΕΑΣ"	52	416	2353
7	5505	Π.Α.Σ.ΡΕΘΥΜΝΗΣ - ΑΤΛΑΣ	25	209	2110
8	1199	Π.Σ.ΜΑΝΔΡΑΣ ΔΥΤΙΚΗ ΑΚΤΗ	44	279	1723
9	2203	Β.Α.Ο.	18	108	1590
10	1194	Α.Σ.ΑΛΦΑ ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ	16	81	1381
11	2209	Π.Ο.ΒΕΛΟΣ	52	273	1328
12	2240	Α.Σ.ΜΑΧΗΤΕΣ ΠΕΥΚΩΝ	21	151	1222
13	5523	Α.Σ.ΥΠ.Α.Α.ΑΘΛΟΣ	29	157	1027
14	2243	Α.Σ.Ο ΠΟΔΗΛΑΤΗΣ ΕΛΕΥΘ.ΚΟΡΔ.	30	226	961
15	5501	Α.Ο.ΚΥΔΩΝ	19	127	823

Για το έτος 2022 που έκλεισε η αγωνιστική χρονιά στο Αγώνισμα: **MTB** ο Σύλλογος μας σε σύνολο 79 αθλητικών σωματείων κατέλαβε την 8^η θέση.

Σύλλογος Εθελοντών Πολιτικής Προστασίας Μάνδρας-Ειδυλλίας «Πατέρας»

Πέμπτη 20 Οκτωβρίου είχαμε τη χαρά να υποδεχθούμε στο γραφείο μας, τον **Ανδρέα Τσώκο**. Έναν συνετό νέο άνθρωπο που πραγματικά γνωρίζει το έργο που προσφέρει ο **Σ.Ε.Π.Π.Μ.Ε. ΠΑΤΕΡΑΣ** στον τόπο μας.

Είμαστε ευγνώμονες για την έμπρακτη και ουσιαστική στήριξη του.

Εσπερίδα διοργάνωσε ο σύλλογος **Πατέρας-Εθελοντές Πολιτικής Προστασίας** στις 1 Δεκεμβρίου με σκοπό στην εκπαίδευση του συστήματος **beyond** του **Αστεροσκοποίου Αθηνών** από τη χειρίστρια του προγράμματος κυρία **Αλεξία Τσουνή**.

Το **ΠΥΣΕΘ** συμμετέχει στην πρότυπη διοργάνωση **Ημιμαραθωνίου 21χλμ του Δήμου Μαραθώνα**.

Στην στελέχωση του αγώνα θα μετέχουμε στην ομάδη διεξαγωγή αυτού με 55 εθελοντές, 5 πυροσβεστικά και άλλα μέσα.

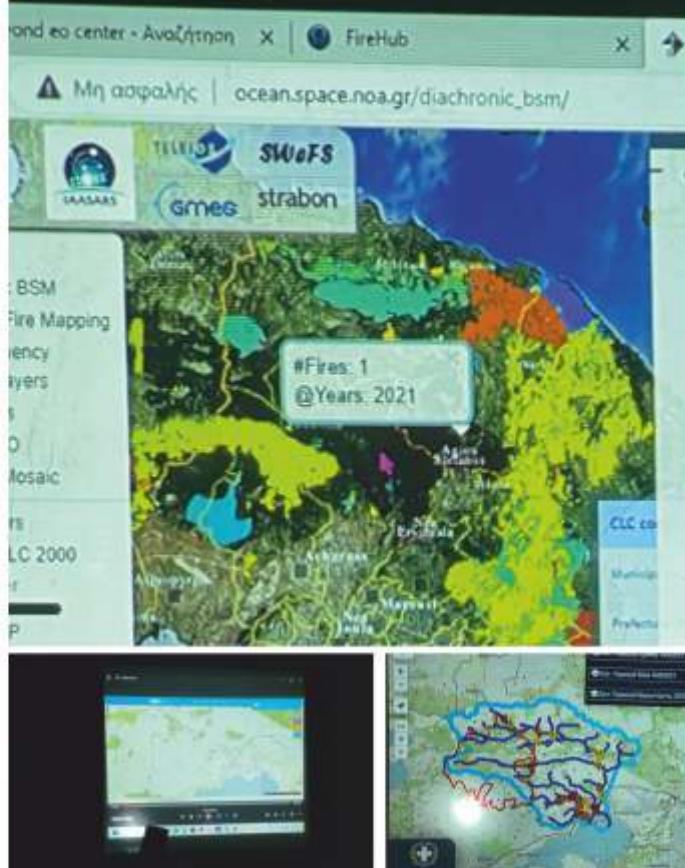
Ευχαριστούμε ως **ΠΥΣΕΘ** τις συνεργαζόμενες εθελοντικές ομάδες που εδώ και χρόνια βρίσκονται συμπαραστάτες μας στα εύκολα και στα δύσκολα και θα μας ενισχύσουν όλες με επιπλέον εθελοντική δύναμη.

-**Επίλεκτη Ομάδα Ειδικών Αποστολών Αιγάλεω (ΕΠΙΟΜΕΑ)**

-**Σύλλογος Στρατιωτικού Αθλητισμού Εφέδρων (Σ.Σ.Α.Ε.)**

-**Σύλλογος ΕΘΕΛΟΝΤΩΝ Πολιτικής Προστασίας Μανδρας Ειδυλλίας "Πατέρας"**

Ανανεώνουμε το ραντεβού μας για του χρόνου στον νέο αγώνα!

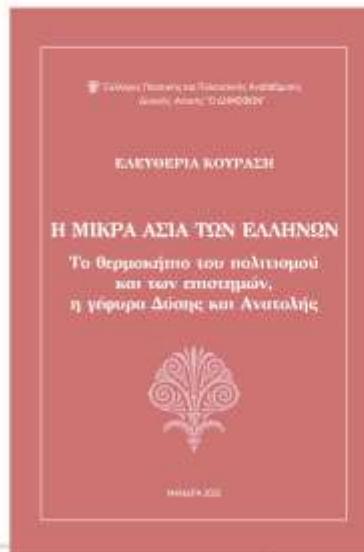
Δημοφών Τα βιβλία που εκδώσαμε μέσα στο 2022

Καθώς το 2022 οδεύει προς το τέλος του και κάνουμε, ως Σύλλογος, τον απολογισμό της χρονιάς, θεωρούμε ότι δικαίως μπορούμε να «καμαρώνουμε» για τις τέσσερεις εκδόσεις μας μέσα σ' αυτή τη χρονιά!

**Σύγχρονη
εγκληματικότητα:
Η περίπτωση του
χούλιγκανισμού.
Αιτία και τρόποι
αντιμετώπισης**
Χριστίνα-Μαρίνα Κακλαμάνη
Σελίδες: 24
ISBN: 978-618-82557-7-7

Η επιστημονική προσέγγιση
μιας νεαρής επιστήμονος
πάνω στο μεγάλο κοινωνικό
φαινόμενο της εποχής μας,
τον χούλιγκανισμό.

**Η Μικρά Ασία
των Ελλήνων**
Ελευθερία Κουράση
Σελίδες: 20
ISBN:
978-618-86309-0-1

*Mia φοιτήτρια
Νομικής
προσεγγίζει και
εμπνέεται από την
ελληνικότητα της
Μικράς Ασίας.
Η συμβολή μας
στην μεγάλη
φετινή επέτειο.*

**Ηρώον Ηρώων και
Πεσόντων της
Μάνδρας Αττικής**
Στέφανος Λουμάκης -
Μελέτιος Ρόκας
Σελίδες: 64
ISBN: 978-618-82557-9-1

Μια "πρόσδρομη" έκδοση, που
συνιστά πρόσκληση προς
όλους να μας συνδράμουν με
στοιχεία, ώστε να
προχωρήσουμε σε μια πλήρη
έκδοση, αντάξια του θέματος
που πραγματεύεται...

**Περιοδικό
Ο Δημοφών -
100 τεύχη**
Στέφανος Λουμάκης
Σελίδες: 54
Δεσμό: Μαλακό
εξώφυλλο
ISBN:
978-618-82557-8-4

Τα περιεχόμενα και
ένα πλήρες
αλφαριθμητικό
ευρετήριο των 100
πρώτων τευχών του
περιοδικού.

έτος 23ο, αρ. τεύχους 103, τριμηνη έκδοση
διανέμεται δωρεάν
ISSN: 1109-2653
ISSN (Online): 2241-4037

ΚΩΔΙΚΟΣ : 6325
ΕΛΤΑ

ΑΡ. ΑΔΕΙΑΣ 506/2001 ΤΑΧ. ΜΑΝΔΡΑΣ